

Pääkirjoitus

Ekonomistit keskustelevat naapurimaissa

JAAKKO KIANDER

VTT, vanhempi tutkija

Palkansaajien taloudellinen tutkimuslaitos

Tässä aikakauskirjan numerossa julkaistaan käännös ruotsalaisen sosiaalipolitiikan professorin *Walter Korven* artikkelista. Kirjoituksessaan Korpi kritisoi tunnettuja ruotsalaisekonomisteja huonosti perustellusta hyvinvointivaltion kritiikistä. Ruotsissa tällaista järjestelmäkritiikkiä onkin harrastettu jo pidemmän aikaa systemaattisesti ja korkealla tieteellisellä tasolla. Kritiikin tunnetuin lipunkantaja on ollut prof. *Assar Lindbeck* ja keskeinen rahoittaja ruotsalaisen elinkeinoelämän järjestö SNS - jossain määrin suomalaista EVAa vastaava instituutti.

Ruotsalaisekonomistien hyvinvointivaltion vastaisesta ristirekstä ei ole näkynyt juurikaan merkkejä meillä. Niin kauan kuin taloudellamme meni hyvin, kritiikkiä ei esitetty lainkaan. Tällöin tietysti kritiikin mahdollisuudetkin olisivat olleet heikot. Olisi ollut vaikea uskottavasti väittää, että Suomi olisi jotenkin voinut saavuttaa vielä nopeamman talouskasvun ja paremman työllisyyden kuin 1980-luvulla saavutettiin. Kritiikkojen tehtävä oli Ruotsissa sikäli helpompi, että sikäläiset kasvuluvut ovat

jatkuvasti olleet vaatimattomampia, joskaan eivät kiistattoman huonoja.

1990-luku on ollut järjestelmäkriitikon kannalta otollisempaa aikaa; sekä Suomessa että Ruotsissa on koettu pahin lama miesmuistiin. Yhtenä hypoteesina on tällöin luontevaa pohtia myös hyvinvointivaltion kriisiä.

Lama on kuitenkin pikemminkin lamauttanut asiallisen kritiikin. Ruotsissa jäljet ovat alkaneet pelottaa ja tiukoista kritikoista ainakin *Hans Tson Söderström* on kääntynyt keynesiläiseksi. Myös Lindbeckin komission raportti on karumpiin oloihin tottuneesta suomalaisesta aika harmitonta luettavaa. Suomessa taas takia ei ole ollut tarvis kääntää koska aiemmin koko aiheesta oli vaiettu sen epäkiinnostavuuden takia.

Suomalaisten ekonomistien ja asiantuntijavirkamiesten reaktio lamaan on ollut enimmäkseen konsensushakuinen. Vuoden 1992 riippumaton professorityöryhmä esitti meillä parannuskeinoksi perinteistä reseptiä eli devalvaatiota ja sen jälkihoidoksi tulopolitiikkaa. Uuden klassisen koulukunnan mukaisista linjauksista

ei ollut puhuttakaan. Myös valtionvarainministeriö on meillä retoriikassaan torjunut tiukan linjan järjestelmäkritiikin ja pitänyt tavoitteenaan hyvinvointivaltion taloudellisen perustan turvaamista.

Keskustelun kannalta on ollut hyvä, että kansantaloustieteen professorien joukosta on löytynyt muutama johdonmukainen radikaalikonservatiivi, joka on ryhtynyt kritiikkiä esittämään. Tällöin myös hyvinvointivaltion puolustajat ovat joutuneet miettimään argumenttejaan. Keskustelu on kuitenkin ollut jossain määrin ilmaan huiskimista koska edelleen puuttuu suomalainen taloustieteellinen tutkimus hyvinvointivaltion ja talouskasvun välisistä yhteyksistä. Olisi myös tarpeen edistää viime aikoina orastanutta mikrotason tutkimusta verojen ja tulonsiirtojen käyttäytymisvaikutuksista.

* * *

Uuden mahdollisuuden kansallisten keskustelukulttuurien eroihin tarjoaa EMU-kysymyksen käsittely naapurimaissa. Tähän asti suomalaisia EMU-selvityksiä - joita toki on useita tehty -

on leimannut toisaalta tietty varovaisuus ja toisaalta selkeä jäsenyysvaihtoehdon puoltaminen. Varsinkin virkamiesten tekemiä sinänsä päteviä selvityksiä varjostaa väistämättä epäily puolueellisuudesta. Suurta riippumatonta EMU-tutkimusta ei ole ryhdytty teettämään. Tarvettakaan ei tosin aiemmin ole ollut, koska suomalainen julkisuus ja politiikka on vasta tänä vuonna herännyt huomaamaan, että EMU näyttää olevan toteutumassa.

Ruotsissa taas sikäläiseen tapaan asialle pantiin mittava joukko kotimaisia ja ulkomaisia johtavia tutkijoita. Tuloksena oli *Lars Calmforsin* johdolla laadittu paksu, pätevä, riippumaton ja odotetun kriittinen raportti. Itse lopputuloksen kannalta älykkäät raportit voivat olla yhdentekeviä, koska ratkaisut joudutaan tekemään kuitenkin pitkälle poliittisin perustein ja ilman selvää käsitystä tulevaisuudesta. Yhteiskunnallisen keskustelun edistämisen kannalta oli toki onnekasta, että ruotsalaisen raportin julkitulo käynnisti myös meillä vastaavan hankkeen.